

UKM 06/15 Ungdomsdiakoni

Er det noe spesielt med ungdom som livsfase? Er ungdomsdiakoni noe annet en annen diakoni? På dette siste spørsmålet kan vi svare både ja og nei. Nei, i den forstand at det handler om diakoni rettet mot og med en livsfase i livet på lik med andre livsfaser. Ja, fordi ungdom bringer inn noe i kirken og diakonien.

Hva er diakoni?

Den norske kirke (Dnk) definerer diakoni til å være kirkens omsorgstjeneste. Vanligvis tenker vi at omsorg handler om å bry seg om noen, men i definisjonen til Den norske kirke er det et utvidet omsorgsbegrep som er lagt til grunn. Virksomhetsområdene strekker seg fra individuell støtte og oppfølging, veiledning og sjelesorg, til samfunnsarbeid og solidaritetsaksjoner (KM 9.1/11, s. 20). Visjonen er: Guds kjærlighet til alle mennesker og alt skapt, virkeliggjort gjennom liv og tjeneste (Plan for diakoni 2010, s. 6).

Diakoni handler om *nestekjærlighet* som omfatter alle sider av livet. Vi opplever alle perioder i livet der vi har evner og muligheter til å gi, mens andre ganger trenger man selv hjelp. Derfor er gjensidighet et nøkkelord. Omsorg og nestekjærlighet bygger på likeverd og respekt for andres integritet (Plan for diakoni 2010, s. 9-10).

Neste dimensjon i Dnk's definisjon av diakoni er *inkluderende fellesskap*. Dette beskrives i Bibelen som en kropp med ulike lemmer og funksjoner (1. Kor. 12). Alle skal se og bli sett uavhengig av kjønn, funksjonsevne, ulike kulturer og etnisk bakgrunn (Plan for diakoni 2010, s. 10). *Vern om skaperverket* er en del av Guds forvalteroppdrag innebærer et ansvar for å bevare hele skaperverkets integritet (Plan for diakoni 2010, s. 10). Dette har UKM jobbet med ved ulike anledninger i sak 04/10 Økologisk tro, (...)

Den siste dimensjonen i definisjonen av diakoni er *kamp for rettferdighet*. Dette handler om å stille seg ved siden av medmennesker, ikke som passiv tilskuer, men i aktivt engasjement. Vi er avhengige av de samfunnsmessige strukturene og må derfor avdekke årsaker, si ifra og kjempe for å endre forhold som opprettholder nødtilstander. Dette er med å skape nye livsmuligheter. Å vise solidaritet er å ta opp kampen og arbeid for rettferdighet og fred (Plan for diakoni 2010, s. 10).

Noen spørsmål som ofte blir stilt i tilknytning til diakoni

Gjør vi diakoni fordi det står i Bibelen? Ordet diakonia er gresk og betyr tjeneste. Det dukker opp i Bibelen i ulike former ca. 100 ganger. Det er ikke enkelt å oversette dette ordet direkte på norsk, og

Den norske kirkes
definisjon på diakoni:
"Diakoni er kirkens omsorgstjeneste. Den er evangeliet i handling og uttrykkes gjennom nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet."

Link til Plan for diakoni i

Den norske kirke:

Den norske kirke:

http://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres-kirken/planer-visjonsdokument-og-strategier/plan_diakoni_2010_bokmaal.pdf

Aktuelle nettsteder:

Aktuelle nettsteder:

<http://www.kirkensungdomsprosjekt.no>
<http://13-20.no>
<http://www.basecamp-sotra.no>
<http://www.endag.no>
<http://www.ungdomsarbeid.no>

Hvordan blir du en diakon?

<http://www.mf.no/diakoni>

det blir derfor oversatt forskjellig i de ulike nytestamentlige tekstene.

Vi kan derfor ikke gå direkte fra Bibelen og til vår verden. Vi tolker Bibelens budskap inn i den konteksten vi står i. Budskapet er likevel tydelig: Å være Jesu legeme. I synagogen i Nasaret leste Jesus for folket fra profeten Jesaja om et gledesbudskap til de fattige, om fanger som skulle få sin frihet, blinde som skulle få synet igjen, undertrykte som skulle settes fri og at det skulle ropes ut et nådens år fra Herren. «I dag er dette skriftordet blitt oppfylt mens dere hørte på.» (Luk. 4,16-21) I Matt 11, 4-5 leser vi: «Gå og fortell Johannes hva dere hører og ser: Blinde ser, lamme går, spedalske renses og døve hører, døde står opp og evangeliet forkynnes for fattige.» Det samme oppdraget gav han disiplene: «Og der dere kommer, skal dere forkynne: Himmelriket er nær! Helbred syke, vekk opp døde, gjør spedalske rene, driv ut onde ånder.» (Matt 10, 7-8a)

Er alt kirken gjør diakoni? Er diakoni en del av det å være kirke? Eller er det en «sektor» i kirken? Kirken er diakonal i sitt vesen, og derfor er diakonien en integrert del av kirkens kall og identitet. (KM 9.1/11, s. 1). Kirken kan derfor ikke velge å være diakonal hvis den skal være tro mot sitt oppdrag i verden. Ofte sier vi at diakoni er kirkens kroppsspråk. «Diakonien skal ikke være en isolert sektor i kirkens liv, men prege hele kirkens liv og sendelse» (BM 03/10 s. 2). Men likevel er også diakonien en «sektor», en del, et virksomhetsområde, av alt kirken er og gjør. Dette vil vi komme tilbake til under overskriften *ulike kontekster og arbeidsformer*.

Må man være kristen for å drive diakoni? Dette spørsmålet svares det ulikt på. Noen vil si et klart ja, mens andre sier at det er den som mottar handlingen som kan tolke den diakonalt. Et annet alternativ er at hvis kirken eller en kristen organisasjon står for praksisen, så er det sekundært om den som utfører handlingen er kristen eller ikke.

Trenger vi diakoni i en norsk velferdsstat¹? Hva er i så fall diakoniens plass i en velferdsstat (samfunn)? Kirken og diakonien har hatt en sentral rolle i oppbyggingen av den norske velferdsstaten. Den har tatt ulike funksjoner til forskjellige tider og i ulike sammenhenger. Dette er: Å være *pioner* og gå inn å starte opp noe for grupper i samfunnet ingen andre tar ansvar for. Diakonien har vært med å starte opp mange ulike tilbud til ulike grupper som trenger hjelp, støtte og bistand². En annen måte er å samarbeide, bli *partner*, og drive sammen med eller på oppdrag fra samfunnet. Dette er den mest vanlige³. Den siste er protest (profetisk), og handler om å være en stemme for de stemmeløse; Peke på urettferdigheter og systemer som holder folk nede, og være med å gjør noe med dette⁴.

¹ Et kjennetegn på vår velferdsmodell er at ordningene er lovfestet. Velferdsmodellen er bygget på tre grunnleggende prinsipper: For det første at den er universell, alle har samme rett til velferdsgodene, uavhengig av sosial status og økonomisk yteevne. For det andre skjer finansieringen gjennom offentlige budsjetter, og ikke gjennom individuelle helseforsikringer slik tilfellet er i mange andre land. For det tredje har offentlige instanser, det vil si stat og kommune, ansvaret for å organisere helse- og sosialtjenestene (KM 09/15 s.21).

² Eksempel på dette er menighetssøstrene som var med å startet det som senere ble den kommunale hjemmesykepleien

³ Mye av institusjonsdiakonien er nettopp dette. Den driver barnevernsinstitusjoner, sykehus, sykehjem og lignende som er en del av tilbudet innenfor sektoren.

⁴ Eksempel på dette er helsetilbud som Diakonhjemmet og Kirkens Bymisjon har startet for de papirløse flyktingene.

Ulike kontekster og arbeidsformer

Det er et stort mangfold innenfor diakonien og den kommer til uttrykk i mange hverdags situasjoner og i menighetslivet. Den *allmenne diakoni* er alle menighetsmedlemmer sitt ansvar. «Den enkelte og fellesskapet utfordres når medmennesker møter store og små kriser, og gjennom livet vil alle komme i situasjoner der de trenger andre» (Plan for diakoni 2010, s. 11).

Opp igjennom hele kirkens historie, helt fra nytestamentlig tid, har noen personer vært kalt til et særskilt ansvar for bestemte sider av kirkens oppdrag. Det er også noen utfordringer som krever en organisering og en faglig kompetanse. I *menighetene* er det menighetsrådene som har ansvar for å utvikle en plan og strategi for dette arbeidet. Er det ansatt en *diakon eller diakonimedarbeider*⁵ i menigheten, er det denne som er leder for dette arbeidet.

Ved siden av den allmenne- og menighetsdiakonien er det en *spesialisert diakon* som finner sted i de mange diakoninstitusjoner og diakoniorganisasjoner. En betydelig del av dette er hva man kan definere som *internasjonal diakoni*. Disse tar seg av oppgaver som går ut over det enkeltmenneske eller menigheter kan løse. Som en del av den verdensvide kirke, tar kirken gjennom internasjonal diakonidel i et ansvar også ut over landets grenser.

Diakonal metode

Hvorfor er metode så viktig? Metode er opptatt av veien man benytter og måten man går fram for å nå et bestemt mål. For diakonal praksis er derfor metode helt avgjørende. «Ingen metode er nøytral, enhver metode er verdiladet. Derfor er det en primær oppgave å finne arbeidsmetoder som fremmer medvirkning og myndiggjøring, og som bekrefter det diakonale arbeidets grunnleggende verdier» (Nordstokke 2010, s.59).

En metode som er hentet fra latinamerikanske teologer er *se – bedømme – handle*. Denne er blitt brukt i mange diakonale sammenhenger. Det første skrittet er å se, og foreta en grundig analyse av det som blir gjort. Andre skritt er å bedømme, og det er tid for å bringe inn anliggender og impulser fra kristen identitet og tro for så å bedømme og vurdere praksis. Det siste skrittet er å handle; innføre nye eller endret praksis ut i fra den nye kunnskapen som er ervervet. Dette er en sirkulær prosess, som jevnlig må gjentas (Nordstokke 2010, s.59-60).

Hva er ungdomsdiakoni?

Det er flere som har jobbet med hva ungdomsdiakoni er. Kenda Creasy Dean fra Princeton, USA, mener at ungdom er med å opprettholde kirken som lidenskapelig (Dean 2004). Unge har et pågangsmot for de sakene de brenner for og forholder seg til tro på samme måte. Hun fortsetter med å hevde at denne lidenskapen har kirken i mange sammenhenger mistet, og trenger derfor de unge for å finne tilbake til dette pågangsmotet. Pete Ward fra England er en annen som har hevdet at ungdom er med og bringer inn noe som kirken trenger. De er tettere på dagens kultur og er i front i forhold til å nytolke og leve det kristne budskapet i dagens kultur. Disse to, sammen med mange andre, hevder derfor at det er viktig at kirken har et spesielt fokus på akkurat denne livsfasen. Dette

⁵ En diakon er kvalifisert ved utdanning og er vigslet (se fakta om utdanning). En diakonimedarbeider har oftest ikke den formelle kvalifikasjonen til en diakon, men er ansatt.

kan også være sant for diakonien. Ungdom kan være med å redefinere diakonien i menigheten lokalt, regionalt eller nasjonal.

Det er ikke bare menigheter og kristent ungdomsarbeid som er opptatt av barn og unges velferd i nærmiljøet og kommunen. Hvordan kan kirken og dets ungdomsmiljøer på en tydeligere måte samarbeid og være *partner* med andre gode krefter som skole, helsesøstre, barnevern, politi, utekontakt, fritidsklubber og lignende? Ved siden av det offentlige er det også andre frivillige organisasjoner som ønsker ungdom i lokalsamfunnet det beste. Også her er det muligheter for kristne ungdomsorganisasjoner og kirkens ungdomsarbeid (medregnet trosopplæringen) å finne fellesarenaer å samarbeide om.

*Trosopplæring for alle?*⁶

En sentral visjon for trosopplæringen i Den norske kirke er at den skal være for alle: Alle skal inkluderes som likeverdige deltagere i kirkens trosopplæring, uavhengig av den enkeltes sosiale eller kognitive funksjonsevne, livssituasjon, kjønn eller etnisk bakgrunn (Plan for trosopplæring: Gud gir vi deler 2010, s. 18). Dette er sterke idealer og høye mål. Men makter kirken å leve opp til sine store målsettinger? Er det grupper av døpte som av ulike grunner lett oversees, og derfor fort faller utenfor det mangfoldige nettverk av aktivister som finner sted i trosopplæringen?

En evalueringsrapport fra KIFO understreker dette, der den framhever at det er barn og unge som «... av ulike grunner befinner seg i en utsatt posisjon og dermed står i fare for å oppleve marginalisering» (Botvar, Haakedal og Kinserdal 2013, s. 7-8). Marginalisering bekjempes og overvinnes gjennom anerkjennelse og integrering. Når trosopplæringen (og UKM) har satt søkelys på betydningen av slik integrering, har man ofte fokusert på inkludering av mennesker med ulike former for utviklingshemming. Dette er et viktig arbeid som det fortsatt må arbeides med.

Et utviklings- og forskningsprosjekt som er publisert i boken *Trosopplæring for alle? Læring, tro og sårbare unge* (Engedal, Fagermoen og Sandsmark 2015), ønsker å sette fokuset på hvordan unge med utfordringer knyttet til vanskelige hjemmesituasjoner eller vansker av sosial, psykisk eller kognitiv karakter blir inkludert i trosopplæringen. Utgangspunktet var et forskningsprosjekt som ønsket å undersøke hvordan det ble lagt til rette for læring for konfirmanter som bor på barnevernsinstitusjon. Hvordan kan lokalmenighetene og barnevernsinstitusjonene samarbeide slik at de unge, som i en periode i livet ikke bor hjemme (eventuelt fosterhjem), men på en institusjon blir inkludert i trosopplæringen? Dette er en gruppe barn og unge som det ikke tidligere er blitt satt fokus på i forhold til trosopplæringen, og de krever derfor et spesielt fokus. Et diakonalt spørsmål som i denne sammenhengen er sentralt er; Hva kan menigheten (kirken) lære av disse unge som er spesielt utsatte og sårbare? Og hvordan kan kirken komme i posisjon slik at den faktisk lærer av de sårbare barn og unge?

Spesielle utfordringer

Er det samfunnstendenser som utfordrer det å være ung i dag? Hva er i så fall disse? Hvor er det kirken skal være *pioner eller profetisk* og gi en stemme til de som trenger det i forhold til de unge?

⁶ *Trosopplæring for alle? Læring, tro og sårbare unge* er en bok som springer ut fra et utviklingsprosjekt støtte av trosopplæringene i Den norske kirke med utgangspunkt i Det teologiske menighetsfakultetet og Høyskolen Diakonova.

Hva mener dere det er viktig å legge vekt på her? Noen utfordringer kan være: Generasjon prestasjon? Opplevelsen av ensomhet?

Utfordringer knyttet til psykisk helse? Utfordringer for de som faller utenfor kunnskapssamfunnet? Fattigdom? Lavt selvbilde?

Selvskadning? Dette er ulike utfordringer som unge merker på kroppen, og som UKM til dels har tatt opp i tidligere saker, for eksempel UKM 07/11 Psykisk helse.

En annen siden av dette er hvordan lage *bærekraftige ungdomsmiljøer* i kirken og i kristne ungdomsorganisasjoner, som tåler de unges liv og livserfaringer? Ordet bærekraftig blir brukt i flere sammenhenger, ikke minst i forhold til klima og miljøvern. I denne sammenhengen blir ordet bærekraftig brukt om ungdomsmiljøenes evne til å ha kraft til å bære – ikke bare i gode dager, men også i de vonde. Miljøene må jobbe fram fellesskap som sammen uttrykker en gjennomkjempet og slitesterk tro. Vi ønsker at menighetenes og organisasjonenes fellesskap skal være inkluderende og gi barn og unge grunnlag for livsmestring. Dette må gjøre noe med vår forkynnelse, teologi og fellesskap. Barn og unge som har mange onde dager i sin bagasje, krever trolig mer enn for de som har flere gode enn onde. Det er derfor viktig å ruste miljøene deretter.

Hva er et bærekraftig ungdomsmiljø for «generasjon prestasjon»? Hvordan kan kirken og organisasjonene være med å legge til rette for fellesskap som gir en opplevelse av hvile, et friminutt fra en kultur der alle må prestere og bli bedømt ut i fra hva de får til, hvordan de ser ut o.l.? En av styrkene til de kristne ungdomsmiljøene er at her treffes unge på kryss og tvers av årskull. Det kan være 18 åringer sammen med 14 åringer. Der mye av formålet med å samles en gang i uken er å trene på å være fellesskap; et bærekraftig ungdomsmiljø.

Hvordan kan de kristne ungdomsmiljøene drive med *sosialt entreprenørskap*?⁷ Sosialt entreprenørskap viser i denne sammenhengen til innovative⁸ initiativ og prosesser som ungdomsfellesskap gjør for å bedre sosiale forhold for enkeltpersoner eller grupper lokalt, regionalt eller globalt. Eksempler på dette er bytte- eller gjenbruksmarkeder, samarbeid med kirkens ungdomskafe og Nav i forhold til praksissteder for eldre ungdommer som ikke kommer seg inn i arbeidslivet, eller hvordan kan ungdomsfellesskap engasjere seg i utfordringer Romfolket står i når de kommer som tiggere og sitter utenfor kirken hver søndag? Et annet eksempel er «Gledessprederne»; <https://www.youtube.com/watch?v=To3LWfmm41g>

For at dette skal skje i kristne ungdomsmiljøer må det legges til rette for. De unge må få informasjon og kunnskap om utfordringer, hva som er av muligheter lokalt, regionalt og internasjonalt i forhold til samarbeidspartene og økonomi. Men alt dette finnes heller ikke i dag. Kirken og organisasjonene må legge til rette for dette ved å lage støtteordninger økonomisk og faglig. Hva mener dere må til for at vi ser mer av sosialt entreprenørskap i kristne ungdomsmiljøer? Hva er mulighetene og hindringene i de sammenhengene dere er en del av?

⁷ Hva er sosialt entreprenørskap? «Det å starte en organisasjon eller bedrift hvis hovedmål er å løse et sosialt problem innenfor områder som miljø, utdanning, helse, menneskerettigheter og økonomisk utvikling. Sosiale entreprenører bruker metoder og verktøy fra forretningsverdenen for å gjøre verden litt bedre.» Definisjon er hentet fra Universitetet i Oslo.

⁸ å skape noe nytt (til det bedre)

Utfordringsspørsmål

1. Er det grupper av døpte som av ulike grunner lett overses, og derfor fort faller utenfor det mangfoldige nettverk av aktiviteter som finner sted i trosopplæringen?
2. Hvordan kan kirken komme i posisjon slik at den faktisk lærer av de sårbare barn og unge? Hva kan menigheten (kirken) lære av disse unge som er spesielt utsatte og sårbare?
3. Hvordan bygge bærekraftige ungdomsmiljøer som er inkluderende og åpne for ungdommer som strever i perioder?
4. Når ungdommer ser urettferdigheter og ønsker å gjøre noe lokalt, hvordan kan da de lokale menighetene og de kristne ungdomsorganisasjonene være med å legge til rette for, gi kunnskap om og støtte de unge i deres engasjement og ønske om å gjøre noe?
5. Hvordan kan vi lage strukturer og gi økonomisk støtte (ulike fond eller lignende) som gir ungdommer mulighet til å være sosial entreprenører lokalt?

Litteratur

Botvar, Haakedal, Kinserdal (2013) *Når porten gjøres vid. Evaluering av trosopplæringens breddetiltak*, KIFO rapport

Dean (2004) *Practicing Passion: Youth and the Quest for a Passionate Church*, Eerdmans Publishing

Engedal, Fagermoen, Sandsmark (2015) *Trosopplæring for alle? Læring, tro og sårbare unge*. Prisme bok. Oslo

Nordstokke (2010) *Diakoni i kontekst. Forvandling Forsoning Myndiggjøring* Et bidrag fra Det lutherske verdensforbund til forståelsen av diakoni og diakonal praksis.